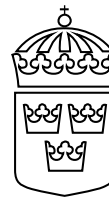

Regeringens proposition

2025/26:305

En mer enhetlig reglering av tillsyn och kontroll på miljöbalkens område

Prop. 2025/26:305

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 27 augusti 2026

Ebba Busch

Romina Pourmokhtari
(Klimat- och näringslivsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i miljöbalken som syftar till att ytterligare anpassa och komplettera nationella bestämmelser inom miljöbalkens tillämpningsområde till EU:s marknadskontrollförordning och EU:s kontrollförordning. Ändringarna syftar också till att effektivisera kommuners tillsyn och kontroll. Förslagen innebär följande.

- Regeringen ska få meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.
- Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att myndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning ska kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor.
- Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att en kommunal myndighet som är tillsynsmyndighet eller kontrollmyndighet ska lämna de uppgifter som behövs för rapportering till följd av Sveriges medlemskap i EU.

Det föreslås även en enhetlig reglering av myndigheters rätt till ersättning för kostnader för provtagning och analys av prover samt för köp under dold identitet av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor i samband med tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförordningar. Det föreslås även ändringar av rättelsekaraktär som rör lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar. Ändringarna i miljöbalken föreslås träda i kraft den 1 mars 2027.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i miljöbalken	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2026:1240) om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar	9
3	Ärendet och dess beredning	11
4	Föreskrifter om hur kommuner ska utföra tillsyn och kontroll	12
5	Möjligheten för myndigheter att få kostnadsfria prover och ersättning för analyskostnader utökas	15
5.1	Kostnadsfria prover ska kunna begäras även vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning	15
5.2	Skyldigheten att ersätta en myndighets kostnader för provtagning och analys förenklas och utvidgas	17
5.3	Myndigheter ska ges rätt att begära ersättning för testköp	19
6	Föreskrifter om att kommuner ska lämna uppgifter som behövs för Sveriges rapportering till EU	20
7	Vissa ändringar av rättelsekaraktär	24
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	24
9	Konsekvenser	25
9.1	Övergripande konsekvenser av förslagen	25
9.2	Problemen och den förändring som eftersträvas	26
9.3	Konsekvenser om inga ytterligare åtgärder vidtas	27
9.4	Alternativa lösningar	28
9.5	Berörda aktörer	29
9.6	Konsekvenser av förslagen	29
9.7	Bedömning av förslagets förenlighet med EU-rätten	34
9.8	Bedömning av om det finns behov av särskilda informationsinsatser	34
9.9	Utvärdering av förslagen	34
10	Författningskommentar	34
10.1	Förslaget till lag om ändring i miljöbalken	34
10.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2026:1240) om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar	39
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Tillsyn och kontroll inom miljöbalkens område	40
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	41
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	46

Bilaga 4	Sammanfattning av Naturvårdsverkets skrivelse Förslag på digitala lösningar för digitaliserad tillsynsvägledning i relevanta delar	47	Prop. 2025/26:305
Bilaga 5	Skrivelsens lagförslag.....	48	
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna	49	
Bilaga 7	Lagrådets yttrande	50	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 augusti 2026		51	

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2026:1240) om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 26 kap. 22, 22 b, 28, 31, 32 och 32 a §§ och 27 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 26 kap. 4 a och 22 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

4 a §
Regeringen får
meddela föreskrifter
om hur kommunerna
ska planera,
genomföra och
utvärdera tillsynen
enligt detta kapitel.

22 §¹

Den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller den som upplåter en byggnad för bostäder eller för allmänna ändamål, om det finns skäl att anta att byggnadens skick medför olägenheter för människors hälsa. Om det är lämpligare, får tillsynsmyndigheten i stället besluta att en sådan undersökning ska utföras av någon annan och utse någon att göra undersökningen.

Om inte annat följer av 22 b § 2, ska den som är skyldig att utföra undersökningen ersätta kostnaderna för en undersökning som någon annan utsetts att göra med det belopp som tillsynsmyndigheten fastställer.

Om inte något annat följer av 22 c §, ska den som är skyldig att utföra undersökningen ersätta kostnaderna för en undersökning som någon annan utsetts att göra med det belopp som tillsynsmyndigheten fastställer.

Beslut om undersökning får förenas med förbud att överlåta den berörda fastigheten eller annan egendom till dess undersökningen är slutförd.

¹ Senaste lydelse 2010:1542.

Den som har lämnat ett prov enligt föreskrifter *meddelade* med stöd av 22 a §

Den som har lämnat ett prov enligt föreskrifter *som har meddelats* med stöd av 22 a § ska ha rätt till ersättning för provet från den myndighet som provet lämnats till, om det finns särskilda skäl för det.

1. ska ha rätt till ersättning för provet från den myndighet som provet lämnats till, om det finns särskilda skäl för det, *och*

2. *behöver inte ersätta kostnaderna för provtagning och undersökning av prover, om det finns särskilda skäl för det.*

22 c §

En myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, om det inte finns särskilda skäl mot det.

28 §³

Om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön får tillsynsmyndigheten köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp).

Ett testköp får endast göras i syfte att kontrollera att föremålet för köpet uppfyller gällande krav för sådant skydd i

1. denna balk,
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller
3. EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde.

Näringsidkaren ska underrättas om testköpet och resultatet av det så snart det kan ske utan att köpet förlorar sin betydelse.

Tillsynsmyndigheten får i enskilda fall besluta att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för det som har betalats för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan vid testköpet, om det inte finns särskilda skäl mot det.

31 §⁴

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 3, 3 a, 4, 6

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 3, 3 a, 4,

² Senaste lydelse 2010:1542.

³ Senaste lydelse 2020:627.

⁴ Senaste lydelse 2020:627.

och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsynsmyndigheter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om annat följer av förordningarna.

4 a, 6 och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsynsmyndigheter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om *något* annat följer av förordningarna.

32 §⁵

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges

1. i 9 § gälla förelägganden och förbud som behövs för att de EU-förordningar som anges i 30 § ska följas,

2. i 14, 14 a, 17, 18 och 26 §§ gälla beslut som kontrollmyndigheterna meddelar enligt förordningarna,

3. i 21 § gälla de uppgifter och handlingar som behövs för kontrollen,

4. i 22 b § gälla ersättning och kostnader för prov som har lämnats enligt förordningarna, och

5. i 28 § gälla testköp som kontrollmyndigheterna gör.

Första stycket gäller inte om annat följer av förordningarna.

32 a §⁶

Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommunal myndighet som ska utföra kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 att lämna upplysningar om kontrollen till en marknadskontrollmyndighet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommunal myndighet som

1. ska utföra kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 att lämna upplysningar om kontrollen till en marknadskontrollmyndighet, eller

2. är tillsynsmyndighet eller kontrollmyndighet att till den myndighet som regeringen bestämmer lämna sådana uppgifter om tillsynen eller kontrollen som behövs för rapportering till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

27 kap.

2 §⁷

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader.

⁵ Senaste lydelse 2022:1108.

⁶ Senaste lydelse 2022:1108.

⁷ Senaste lydelse 2010:1542.

Prop. 2025/26:305	Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 16 §, 25 kap. 8 § samt 26 kap. 22 § andra stycket och 22 <i>b</i> § 2.	Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 16 §, 25 kap. 8 § samt 26 kap. 22 § andra stycket, 22 <i>c</i> och 28 §§.
-------------------	---	--

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2027.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2026:1240) om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar

Prop. 2025/26:305

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 och 8 §§ lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar i stället för lydelsen enligt lagen (2026:1240) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:1240

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Ett tekniskt råd ska ha teknisk eller naturvetenskaplig utbildning och erfarenhet av sådana sakfrågor som domstolen prövar.

En särskild ledamot ska ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Boverkets, Lantmäteriets eller Skogsstyrelsens verksamhetsområde, av industriell, kommunal eller areell verksamhet eller av vatten- och avloppsfrågor.

En särskild ledamot ska ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Boverkets, Lantmäteriets, *Strål-säkerhetsmyndighetens* eller Skogsstyrelsens verksamhetsområde, av industriell, kommunal eller areell verksamhet eller av vatten- och avloppsfrågor.

8 §

Om det ska ingå andra än lagfarna domare i rätten, bestämmer rättsordförande med hänsyn till de frågor som prövas i målet eller ärendet och vad som föreskrivs i andra stycket vilka som ska ingå.

När det ingår två eller tre särskilda ledamöter i rätten, ska en av dem ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Boverkets, Lantmäteriets eller Skogsstyrelsens verksamhetsområde och en av dem ha erfarenhet av industriell, kommunal eller areell verksamhet eller av sådana sakfrågor som faller inom nämnda förvaltningsmyndigheters verksamhetsområden. I mål enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster ska de särskilda ledamöterna ha erfarenhet av vatten- och avloppsfrågor.

När det ingår två eller tre särskilda ledamöter i rätten, ska en av dem ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Boverkets, Lantmäteriets eller Skogsstyrelsens verksamhetsområde och en av dem ha erfarenhet av industriell, kommunal eller areell verksamhet eller av sådana sakfrågor som faller inom nämnda förvaltningsmyndigheters verksamhetsområden. I mål enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster ska de särskilda ledamöterna ha erfarenhet av vatten- och avloppsfrågor. *I mål eller ärenden enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet ska de särskilda ledamöterna ha erfarenhet av sådana sakfrågor som*

Anpassningar och kompletteringar av svensk rätt till EU-lagstiftning om produktkontroll har genomförts genom författningsändringar som behandlas i bland annat propositionen Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning – del 2 (prop. 2021/22:238). I det lagstiftningsärendet identifierades behov av vissa författningsändringar inom miljöbalkens tillämpningsområde som krävde ytterligare överväganden. Dessa författningsändringar behandlas i promemorian Tillsyn och kontroll inom miljöbalkens område (KN2025/00591) som togs fram inom Regeringskansliet. Promemorian innehåller också förslag i fråga om överlåtelse av tillsyn som bygger på förslag som lämnats i betänkandet Miljötillsyn och sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet (SOU 2017:63). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga på regeringens webbplats, [regeringen.se](https://www.regeringen.se), och i Klimat- och näringslivsdepartementet (KN2025/00591).

Regeringen beslutade den 12 december 2024 att ge Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Statens jordbruksverk och länsstyrelserna i uppdrag att lämna förslag på en eller flera gemensamma lösningar för att åstadkomma en effektiv och samordnad digitaliserad tillsynsvägledning och uppföljning samt inrapportering av tillsynen enligt miljöbalken och EU-förordningar på miljöbalkens område. I uppdraget ingick bland annat att lämna nödvändiga författningsförslag. Enligt regeringens beslut skulle Naturvårdsverket samordna uppdraget. Naturvårdsverket redovisade uppdraget i juni 2025 i skrivelsen Förslag på digitala lösningar för digitaliserad tillsynsvägledning (KN2025/02183). En sammanfattning av skrivelsen i nu relevanta delar finns i *bilaga 4*. Skrivelsens lagförslag finns i *bilaga 5*. Skrivelsen har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissvaren finns tillgängliga på regeringens webbplats, [regeringen.se](https://www.regeringen.se), och i Klimat- och näringslivsdepartementet (KN2025/02183).

I propositionen behandlas de lagförslag som promemorian ger anledning till. I propositionen behandlas även lagförslaget i skrivelsen.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 28 maj 2026 att inhämta Lagrådets yttrande över ett förslag till lag om ändring i miljöbalken som överensstämmer med lagförslaget i denna proposition. Lagrådet lämnade förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 7*. I förhållande till lagrådsremissen lämnas även ett förslag av rättelsekaraktär i 2 kap. 2 och 8 §§ lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar. Ändringen är författnings tekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över förslaget.

Föreskrifter om hur kommuner ska utföra tillsyn och kontroll

Regeringens förslag

Regeringen ska få meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen enligt miljöbalken. Bemyndigandet ska gälla även för kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstansernas synpunkter

Flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Hjo kommun (miljönämnden östra Skaraborg) motsätter sig att regeringen ska få meddela föreskrifter om hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen enligt miljöbalken. Kommunen anser att ett eventuellt bemyndigande endast ska gälla föreskrifter som är nödvändiga för att uppfylla EU-rättsliga förpliktelser.

Flera remissinstanser, bland annat *Helsingborgs* och *Malmö kommuner* samt *länsstyrelserna i Norrbottens* och *Uppsala län*, påpekar att för detaljerade och långtgående krav på hur kommunernas tillsyn och kontroll ska planeras, genomföras och utvärderas kan bli onödigt betungande och hindra den operativa tillsynen samt kräva ytterligare resurser. Dessa remissinstanser anser att det är viktigt att det finns en balans mellan principen om kommuners självständighet och målet med föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet samt att kommuner även i fortsättningen ska ha möjlighet att anpassa genomförandet av den tillsyn och kontroll de ansvarar för efter sina förutsättningar.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen bör få meddela föreskrifter om kommuners tillsyn och kontroll

Kommunerna utför en viktig del av tillsynen och kontrollen av den nationella och unionsrättsliga miljölagstiftningen. Utgångspunkten är att kommunerna själva bestämmer hur deras tillsyns- och kontrollverksamhet ska organiseras och hur de ska genomföra sitt åtagande. Kommunernas självbestämmande begränsas bland annat av den detaljreglering som har utvecklats på EU-nivå, till exempel i fråga om utförande av kontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG)

nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll), i fortsättningen kallad EU:s kontrollförordning, och i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011, i fortsättningen kallad EU:s marknadskontrollförordning. Kontroll enligt EU:s kontrollförordningar används härfter som samlingsterm för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet enligt EU:s kontrollförordning och marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning.

När de har ansvar för tillsyn över en viss verksamhet är kommunerna även behöriga myndigheter att utföra kontroll enligt EU:s kontrollförordning i fråga om viss hantering av växtskyddsmedel, se 2 kap. 32 a § miljötillsynsförordningen (2011:13). I egenskap av behöriga myndigheter enligt EU:s kontrollförordning är kommunerna bundna av bestämmelserna om genomförande av offentlig kontroll i den förordningen. Av artikel 9.4 i förordningen framgår det till exempel att kommunerna enligt huvudregeln ska utföra offentlig kontroll utan föranmälan. Av artikel 10.2 framgår det att kommunerna ska upprätta en förteckning över de aktörer som de är ansvariga för att kontrollera och att de ska hålla förteckningen uppdaterad. Att kommunerna ska genomföra kontroll i enlighet med dessa bestämmelser följer alltså av att kommunerna enligt bestämmelser i miljötillsynsförordningen är utsedda till behöriga myndigheter enligt EU:s kontrollförordning. Kommissionen får i vissa fall anta delegerade akter som kan påverka kommunernas kontroll enligt förordningen.

Kommunerna är inte marknadskontrollmyndigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning och bestämmelserna i den förordningen riktar sig alltså inte direkt till kommunerna. Kommunerna utför dock en del av marknadskontrollen av bland annat kemiska produkter och varor. För att Sverige ska uppfylla kraven i EU-rätten måste kommunerna följa de bestämmelser om utförande av kontrollen som finns i EU:s marknadskontrollförordning. I miljötillsynsförordningen anges därför att kommunerna har det ansvar som en marknadskontrollmyndighet har enligt vissa artiklar i EU:s marknadskontrollförordning (2 kap. 32 c §). Det innebär bland annat att kommunerna ska följa en riskbaserad metod vid utförandet av kontrollen.

Kommissionen får i vissa fall anta genomförandakter med bland annat enhetliga villkor för marknadskontrollmyndigheternas kontroller och bestämmelser om hur ofta kontroller ska utföras samt hur många prover som ska kontrolleras när det gäller vissa produkter eller produktkategorier. Om dessa genomförandakter även kommer att gälla för produkter som kommunen ansvarar för att kontrollera, behöver de gälla även när kommunerna utför uppgifter som är marknadskontroll.

Enligt 26 kap. miljöbalken ska myndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning utföra kontrollen på eget initiativ eller,

Prop. 2025/26:305 i nödvändig utsträckning, efter anmälan (31 a §). Regeringen får meddela föreskrifter om skyldigheter för en kommun som ska utföra kontroll enligt förordningen att lämna upplysningar om kontrollen till en marknads-kontrollmyndighet (32 a §). Regeringen har föreskrivit att den kommunala nämnd som ska utföra kontroll inom miljöbalkens tillämpningsområde senast den 31 januari varje år till den ansvariga marknadskontroll-myndigheten ska redovisa en utvärdering av verksamheten (1 kap. 12 a § andra stycket miljötillsynsförordningen).

Miljötillsynsförordningen innehåller även skyldigheter för myndigheter som utövar tillsyn eller utför kontroll att bland annat göra behovs-utredningar, föra register över de tillsynsobjekt som behöver åter-kommande tillsyn och utvärdera tillsyns- eller kontrollverksamheten. Skyldigheterna riktar sig även till kommunerna.

Att regeringen med stöd av 26 kap. 3 § första stycket miljöbalken kan föreskriva att kommunerna ska utöva tillsyn framstår som klart. Det är däremot inte tydligt att regeringen med stöd av det bemyndigandet får meddela föreskrifter om hur kommunerna ska organisera och genomföra tillsynen enligt miljöbalken eller kontrollen enligt EU:s kontrollför-ordningar, när detta inte följer direkt av förordningarna. En sådan möjlighet bör därför införas.

Föreskrifterna bör gälla hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen eller kontrollen

För att säkerställa en enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken och för att säkerställa att Sverige uppfyller sina EU-rättsliga förpliktelser bör regeringen kunna meddela föreskrifter om kommuners tillsyn och kontroll. För att det syftet ska kunna uppnås bör bemyndigandet inte, som *Hjo kommun* anser, begränsas till att gälla endast sådana föreskrifter som krävs för att Sverige ska uppfylla sina EU-rättsliga förpliktelser.

Bemyndigandet bör göra det möjligt att meddela föreskrifter om till exempel krav på att kommunerna ska göra utredningar av behovet av tillsyn eller kontroll, föra register över tillsynsobjekt, att tillsynsbesök ska göras med vissa intervall och att kommunerna ska lämna underrättelser till statliga tillsynsmyndigheter och följa upp och utvärdera tillsyns- eller kontrollverksamheten. När det gäller kontroll enligt EU:s marknads-kontrollförordning bör bemyndigandet göra det möjligt att föreskriva att kommuner, när de utför kontroll i enlighet med vad regeringen föreskrivit, ska ha det ansvar som marknadskontrollmyndigheter har enligt vissa bestämmelser i den förordningen. Regeringen bör därför få meddela före-skrifter om hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen enligt 26 kap. miljöbalken.

Bemyndigandet bör även vara tillämpligt vid kontroll enligt EU:s kontrollförordningar. I enlighet med principen om EU-rättens företräde ska sådana föreskrifter inte tillämpas i strid med EU:s kontrollför-ordningar.

Omfattningen av bemyndigandet bedöms inte gå längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet att säkerställa en enhetlig tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförordningar samt att Sverige ska uppfylla sina EU-rättsliga förpliktelser. När föreskrifter meddelas ska regeringen göra en bedömning av om den inskränkning av

det kommunala självstyret som föreskrifterna innebär är proportionerlig i förhållande till syftet med föreskrifterna. De farhågor som vissa remissinstanser har när det gäller ökad detaljstyrning och krav på resurser kan beaktas när föreskrifter tas fram.

Prop. 2025/26:305

5 Möjligheten för myndigheter att få kostnadsfria prover och ersättning för analyskostnader utökas

5.1 Kostnadsfria prover ska kunna begäras även vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning

Regeringens förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att den som saluför, överlåter eller för in eller ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara till eller från Sverige ska lämna de prover som behövs för kontrollen enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

Flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Företagarna* motsätter sig förslaget med motiveringen att det inte finns någon skyldighet för företag att tillhandahålla kostnadsfria prover enligt EU:s marknadskontrollförordning och att verksamheten i stället bör bekostas genom myndighetens budget.

Skälen för regeringens förslag

I 26 kap. miljöbalken finns det bestämmelser om myndigheters möjlighet att begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor. Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för den som saluför, överlåter eller till eller från Sverige för in eller ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara att lämna de prover som behövs för tillsynen (22 a §).

Enligt EU:s kontrollförordning ska aktörer i den utsträckning det är nödvändigt för att utföra offentlig kontroll eller annan offentlig verksamhet ge de behöriga myndigheterna tillgång till bland annat varor under aktörernas kontroll (artikel 15).

I EU:s marknadskontrollförordning saknas dock en uttrycklig reglering om rätt för myndigheter att få kostnadsfria prover. Vissa bestämmelser om

Prop. 2025/26:305 tillsyn i 26 kap. miljöbalken gäller även vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar (se 30 och 32 §§). Det gäller dock inte bemyndigandet om rätt till kostnadsfria prover.

Marknadskontrollmyndigheter ska ha de befogenheter som behövs för att tillämpa förordningen och harmoniserad unionslagstiftning. Medlemsstaterna får ge marknadskontrollmyndigheterna befogenhet att skaffa varuprover, att inspektera varuproverna och att demontera dem i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och få bevis (artikel 14).

I lagstiftning om produktsäkerhet finns ofta bestämmelser om en rätt för en tillsynsmyndighet att från en näringsidkare utan ersättning få eller ta olika prover, se bland annat 26 § produktsäkerhetslagen (2004:451) och 14 kap. 2 § läkemedelslagen (2015:315).

Möjligheten att förelägga någon att tillhandahålla kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor är ett viktigt instrument i myndigheternas miljöbalkstillsyn och bör, i motsats till vad *Företagarna* framför, kunna tillämpas även vid myndigheters marknadskontroll enligt miljöbalken. En sådan rätt är förenlig med och ryms inom de befogenheter som medlemsstaterna ska ge marknadskontrollmyndigheter enligt EU:s marknadskontrollförfordning. Rätten att begära kostnadsfria prover bör därför gälla även för myndigheter som inom miljöbalkens tillämpningsområde utför kontroll av produkter i enlighet med EU:s marknadskontrollförfordning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela föreskrifter om skyldighet för den som saluför, överlåter eller till eller från Sverige för in eller ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara att lämna de prover som behövs för kontrollen enligt EU:s kontrollförfordningar.

Eftersom de behöriga myndigheterna kan begära prover med stöd av EU:s kontrollförfordning ska den regleringen, i enlighet med principen om EU-rättens företräde, tillämpas före tillsynsbestämmelserna i miljöbalken. Bemyndigandet om myndigheters möjlighet att begära att någon ska tillhandahålla prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor kommer därför i praktiken inte vara tillämpligt vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordning.

Den som har lämnat ett prov efter föreläggande från en tillsynsmyndighet ska ha rätt till ersättning för provet, om det finns särskilda skäl (26 kap. 22 b § 1 miljöbalken). Särskilda skäl för att en verksamhetsutövare ska få ersättning för ett prov kan vara att varan eller produkten är särskilt dyr eller att tillsynsmyndigheten har begärt fler prov än vad som är normalt (prop. 2009/10:167 s. 37). Bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken om rätt till ersättning för prov gäller även för prov som har lämnats enligt EU:s kontrollförfordning (32 § 4). När det införs en skyldighet att lämna prover för marknadskontroll kommer rätten till ersättning också att gälla.

5.2 Skyldigheten att ersätta en myndighets kostnader för provtagning och analys förenklas och utvidgas

Prop. 2025/26:305

Regeringens förslag

En kommunal eller statlig myndighet ska kunna besluta att kostnader för provtagning och undersökning av ett prov av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara i samband med tillsyn enligt miljöbalken eller kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, om inte särskilda skäl talar emot det. Möjligheten att kräva ersättning för kostnader ska gälla oavsett om provet har köpts in av myndigheten eller lämnats till myndigheten efter föreläggande.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

Flerparten av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Företagarna* motsätter sig förslaget och anser att den verksamhet som en myndighet utför inom ramen för sitt myndighetsuppgdrag bör bekostas genom myndighetens budget.

Skälen för regeringens förslag

Myndigheters möjlighet att begära ersättning för provtagning och analys

Inom ramen för tillsynen behöver tillsynsmyndigheten ofta analysera den produkt som har lämnats eller köpts in. En statlig myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, se 8 kap. 2 § förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Den som har lämnat ett prov efter att ha fått ett föreläggande om att göra det från en tillsynsmyndighet, behöver dock inte ersätta kostnaderna för provtagning och undersökning av provet om det finns särskilda skäl (26 kap. 22 b § 2 miljöbalken). Särskilda skäl kan vara att undersökningen visar att verksamhetsutövaren följt gällande bestämmelser för den kemiska produkten, organismen eller varan eller att kostnaden för analysen uppgår till höga belopp (prop. 2009/10:167 s. 37).

Ersättningsskyldigheten i förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken är till sin ordalydelse inte begränsad till situationen att provet har lämnats efter ett föreläggande. Bestämmelsen i miljöbalken om när ersättning inte behöver lämnas är dock begränsad till den situationen. Principerna om ersättningsskyldighet för en myndighets analyskostnader skiljer sig därför åt beroende på om myndigheten har köpt in ett prov eller begärt att en näringsidkare lämnar ett kostnadsfritt prov. Bestämmelsen i förordningen om avgifter för prövning och tillsyn, som

Prop. 2025/26:305 har meddelats med stöd av 27 kap. 2 § miljöbalken, är inte tillämplig när det gäller kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta om avgifter för marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning, se 2 § lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. En kommun får meddela föreskrifter om sådana avgifter när det gäller en kommunal myndighets verksamhet. Det finns en motsvarande reglering om avgifter för myndigheters kostnader för tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordning, se 27 kap. 1 § miljöbalken.

Samma principer bör gälla för samtliga myndigheters möjlighet att begära ersättning för provtagning och analyskostnader vid tillsyn och kontroll

Företagarna anser att en myndighets kostnader för analys bör bekostas genom myndighetens budget. EU:s kontrollförfordningar bygger dock på tanken att en näringsidkare ska ersätta kostnader för provtagning och undersökning i de fall en analys av en vara eller en produkt visar att varan eller produkten inte överensstämmer med kraven i gällande lagstiftning. Bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken som gäller i de fall en näringsidkare har lämnat ett kostnadsfritt prov ger uttryck för samma princip.

Det är rimligt att principerna för ersättningsskyldighet är desamma oavsett om en myndighet har köpt in ett prov eller begärt att få ett kostnadsfritt prov. Samma principer bör också gälla vid tillsyn enligt miljöbalken och vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar och oavsett om tillsynen eller kontrollen utförs av en statlig eller kommunal myndighet.

En näringsidkare bör därför vara skyldig att ersätta en myndighet för kostnader för provtagning och undersökning i samband med tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar, om kontrollen visar att produkten inte överensstämmer med gällande krav.

En enhetlig reglering av myndigheters rätt till ersättning är inte möjlig baserad på de befintliga reglerna i lagen med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn och 27 kap. miljöbalken. En ny reglering bör därför införas i miljöbalken. Regleringen bör utformas så att en myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, om inte särskilda skäl talar emot det. Den bör vara tillämplig på en statlig eller kommunal myndighets kostnader för provtagning och undersökning av ett prov som köpts in, öppet eller dolt, samt av ett prov som myndigheten har fått efter föreläggande. Regleringen bör gälla även vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

5.3 Myndigheter ska ges rätt att begära ersättning för testköp

Prop. 2025/26:305

Regeringens förslag

En tillsynsmyndighet ska, om inte särskilda skäl talar emot det, få besluta att en näringsidkare från vilken myndigheten har gjort ett så kallat testköp av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara ska ersätta myndigheten för det den betalat. Rätten att besluta om ersättning ska gälla även för testköp som gjorts som ett led i kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

Flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Företagarna* motsätter sig förslaget och anser att den verksamhet som en myndighet utför inom ramen för sitt myndighetsuppdag bör bekostas genom myndighetens budget.

Skälen för regeringens förslag

Tillsynsmyndigheter har möjlighet att köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp), om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön (26 kap. 28 § miljöbalken). Ett testköp får endast göras i syfte att kontrollera att föremålet för köpet uppfyller gällande krav för sådant skydd i miljöbalken, föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde. Näringsidkaren ska underrättas om testköpet och resultatet av det så snart det kan ske utan att köpet förlorar sin betydelse. Regleringen gäller även för myndigheter som utför kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

Myndigheter som utför tillsyn enligt miljöbalken eller kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar kan i dag inte återkräva kostnaden för testköp från den som provet har köpts av. Om en myndighet i stället förelägger ett företag att lämna ett prov, är det dock normalt företaget som får bekosta detta. En myndighet som har begärt ett kostnadsfritt prov ska ersätta den som har lämnat provet endast om det finns särskilda skäl för det.

Företagarna anser att en myndighets kostnader för testköp bör bekostas av myndighetens budget. Regeringen anser dock att det inte är motiverat att reglerna om vem som får stå för kostnaden för ett prov av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara är beroende av om myndigheten har fått provet efter ett föreläggande eller ett testköp. Samma regler bör gälla oberoende av om det är en statlig eller kommunal myndighet som utövar tillsynen eller kontrollen. En sådan ordning bidrar till enhetlighet och förutsägbarhet när det gäller kostnadsansvaret för dem som omfattas av tillsynen eller kontrollen. Det bidrar även till myndigheternas möjlighet att få full täckning för kostnader de har i samband med kontroll av kemiska

Prop. 2025/26:305 produkter, biotekniska organismer och varor. Det finns däremot inte skäl att ge myndigheter rätt att kräva ersättning för ett köp av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara som en myndighet har gjort öppet, eftersom myndigheten då hade kunnat utnyttja möjligheten att förelägga den som köpet gjorts av att lämna ett prov.

Tillsynsmyndigheten bör därför ha möjlighet att, om inte särskilda skäl talar emot det, besluta att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för vad den har betalat för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan vid testköpet. Detta bör gälla även vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

6 Föreskrifter om att kommuner ska lämna uppgifter som behövs för Sveriges rapportering till EU

Regeringens förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att en kommunal myndighet som ska utöva tillsyn enligt miljöbalken eller utföra kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar ska lämna sådana uppgifter om tillsynen eller kontrollen som behövs för rapportering till följd av Sveriges medlemskap i EU.

Den rätt som regeringen har att meddela föreskrifter om skyldighet för en kommunal myndighet att lämna upplysningar om sin marknadskontroll till en marknadskontrollmyndighet ska kunna delegeras till den myndighet som regeringen bestämmer.

Skrivelsens förslag

Förslaget i skrivelsen stämmer i huvudsak överens med regeringens förslag.

Remissinstansernas synpunkter

Flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Gislaveds kommun* påpekar att den administrativa belastningen på kommuner kan öka om de ska rapportera fler uppgifter än de gör i dag. *Stockholms kommun* anser att det kan finnas behov av att reglera formerna för hur upplysningarna ska lämnas, men ser inget uppenbart behov av att det ska göras av en myndighet.

Skälen för regeringens förslag

Uppgifter om kommuners kontroll behövs för Sveriges rapportering enligt EU:s kontrollförfordning

Kontroll av att krav i EU-rättsakter inom miljöbalkens tillämpningsområde följs utförs, beroende på vilken EU-rättsakt och vilka krav i rätts-

akten som ska kontrolleras, genom tillsyn enligt miljöbalken eller kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning eller EU:s kontrollförordning.

Av de sakområden inom EU-rätten som omfattas av EU:s kontrollförordning faller tre områden inom miljöbalkens tillämpningsområde. Det gäller avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön, krav för utsläppande på marknaden av växtskyddsmedel samt hållbar användning av växtskyddsmedel. Kontrollen på dessa områden fördelas enligt miljötillsynsförordningen mellan flera statliga myndigheter. Kommuner ansvarar, när de har tillsynsansvar för en viss verksamhet, även för kontrollen av utsläppande på marknaden av växtskyddsmedel när det gäller andra än så kallade primärleverantörer, och för användning av växtskyddsmedel.

I EU:s kontrollförordning finns det en skyldighet för medlemsstaterna att lämna årliga rapporter om sin kontroll till EU-kommissionen (artikel 113.1). De årliga rapporterna ska innehålla bland annat resultaten av de kontroller som har utförts under föregående år enligt den fleråriga nationella kontrollplanen som ska tas fram av medlemsstaten och den typ och det antal fall av regleröverträdelser som de behöriga myndigheterna har upptäckt under föregående år. Närmare bestämmelser om vilka uppgifter som ska ingå i den årliga rapporten finns i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/723 av den 2 maj 2019 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 vad gäller den standardiserade förlaga som ska användas i medlemsstaternas årliga rapporter.

Livsmedelsverket ska utföra de uppgifter som en medlemsstat har i fråga om bland annat årliga rapporter enligt EU:s kontrollförordning, se 7 § 1 förordningen (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket. Kemikalieinspektionen bistår Livsmedelsverket med att ta fram underlag till rapporten i den del den avser kontroll av utsläppande på marknaden och användning av växtskyddsmedel.

Eftersom kommunerna till viss del ansvarar för kontrollen av växtskyddsmedel, behöver Kemikalieinspektionen och Livsmedelsverket underlag från kommunerna när den årliga rapporten ska tas fram. Kemikalieinspektionen skickar i dag frågeformulär till kommunerna för att på frivillig basis inhämta de uppgifter om kommunernas tillsyn och kontroll som behövs för rapporteringen.

Uppgifter om kommuners tillsyn och kontroll behövs för Sveriges rapportering enligt EU-rättsakter inom miljöbalkens tillämpningsområde

Ansvar för tillsyn enligt miljöbalken och kontroll av de EU-rättsliga krav som enligt EU:s marknadskontrollförordning ska kontrolleras enligt den förordningen är fördelade mellan centrala statliga myndigheter, länsstyrelserna och kommunerna.

Kommunerna ska bland annat utöva tillsyn och utföra viss marknadskontroll avseende att Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och

Prop. 2025/26:305 kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG (Reach-förordningen) följs. Detsamma gäller för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 (CLP-förordningen) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter (EU:s förordning om biocidprodukter).

I Reach-förordningen finns det krav på att medlemsstaterna vart femte år lämnar en rapport till kommissionen om tillämpningen av förordningen (artikel 117.1). Rapporten ska bland annat innehålla uppgifter om resultaten av de offentliga inspektionerna och den övervakning som genomförts under den föregående rapporteringsperioden.

Enligt CLP-förordningen ska medlemsstaterna vart femte år lämna in en rapport till Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa) om resultaten av de offentliga kontroller och andra tillsynsåtgärder som vidtagits (artikel 46.2). Även EU:s förordning om biocidprodukter innehåller krav på att medlemsstaterna ska rapportera vart femte år. Rapporten ska särskilt innehålla bland annat resultaten av de officiella kontroller som utförts av att förordningen följs (artikel 65.3).

Kemikalieinspektionen utför för Sveriges räkning rapportering enligt Reach-förordningen, CLP-förordningen och EU:s förordning om biocidprodukter.

Även på kemikalieområdet behöver Kemikalieinspektionen underlag från kommunerna när rapporterna tas fram. Liksom för uppgifter om kommuners kontroll av växtskyddsmedel skickar Kemikalieinspektionen i dag frågeformulär till kommunerna för att på frivillig basis inhämta de uppgifter om kommunernas tillsyn och kontroll som behövs för rapporteringen. Kvaliteten på svaren varierar dock.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få meddela föreskrifter om att kommuner ska lämna de uppgifter som behövs för rapportering enligt EU-rätten

Eftersom kommuner utövar sådan tillsyn och kontroll som omfattas av rapporteringsskyldighet enligt EU:s kontrollförordning och EU-rättsakter inom miljöbalkens tillämpningsområde bör kommunerna vara skyldiga att lämna de uppgifter som behövs för att Sverige ska kunna uppfylla sina EU-rättsliga förpliktelser.

De uppgifter om en kommuns tillsyn eller kontroll som en tillsynsvägledande myndighet eller marknadskontrollmyndighet kan få med stöd av bemyndigandena om kommuners uppgiftslämnande enligt 26 kap. 6 § andra stycket eller 32 a § miljöbalken kan inte anses omfatta uppgifter som behövs för Sveriges rapportering enligt EU:s kontrollförordning eller EU-rättsakter inom miljöbalkens område.

För att säkerställa att Sverige uppfyller kraven på rapportering enligt EU:s kontrollförordning och enligt EU-rättsakter inom miljöbalkens tillämpningsområde bör regeringen kunna meddela föreskrifter om skyldigheter för kommuner att lämna de uppgifter om deras tillsyn och kontroll som krävs för rapporteringen. I detta ingår att meddela föreskrifter

om hur uppgifter ska lämnas. Det behöver därför inte regleras särskilt. Uppgifterna bör lämnas till den myndighet som regeringen bestämmer.

Det är rimligt att även den myndighet som regeringen utser att ansvara för att samla in uppgifter som behövs för rapportering enligt EU:s kontrollförordning eller EU-rättsakter inom miljöbalkens område kan meddela föreskrifter om kommuners skyldighet att lämna uppgifterna. Föreskrifterna bör därför, liksom föreskrifter om lämnande av uppgifter som tillsynsvägledande myndigheter behöver för sin tillsynsvägledning, kunna meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Det finns inte skäl att, som *Stockholms kommun* föreslår, begränsa bemyndigandet för kommunerna så att det inte omfattar hur uppgifterna ska lämnas.

Det bemyndigande som föreslås i skrivelsen är begränsat till upplysningar om kontrollen av utsläppande på marknaden och användning av växtskyddsmedel. De bestämmelser på förordningsnivå som föreslås i skrivelsen är dock vidare och gäller den information som en kontrollmyndighet behöver för sin rapportering som följer av Sveriges medlemskap i EU.

För att uppnå syftet med bemyndigandet bör det utformas så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommunal myndighet som är tillsyns- eller kontrollmyndighet att till den myndighet som regeringen bestämmer lämna sådana uppgifter om tillsynen eller kontrollen som behövs för rapportering till följd av Sveriges medlemskap i EU.

Gislaveds kommun påpekar att den administrativa belastningen på kommunerna ökar om de ska rapportera fler uppgifter än de gör i dag. Som framgår ovan i detta avsnitt behövs uppgifter om kommuners tillsyn och kontroll för Sveriges rapportering enligt EU-rätten. Detta kan leda till mer administrativt arbete för de kommuner som inte på frivillig basis har lämnat de uppgifter som har efterfrågats av den ansvariga myndigheten. Omfattningen av bemyndigandet bedöms dock inte gå längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet att säkerställa att Sverige kan fullgöra sina EU-rättsliga rapporteringsskyldigheter.

Den myndighet som regeringen bestämmer bör få meddela föreskrifter om att kommuner ska lämna upplysningar till en marknadskontrollmyndighet

Föreskrifter om skyldighet för en kommun som ska utföra kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning att lämna upplysningar om kontrollen till en marknadskontrollmyndighet bör kunna meddelas av den myndighet till vilken upplysningarna ska lämnas. Det befintliga bemyndigandet i 26 kap. miljöbalken om att meddela sådana föreskrifter bör därför ändras så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifterna.

Regeringens förslag

Det ska göras vissa ändringar av rättelsekaraktär som rör lagen om mark- och miljödomstolar.

Skälen för regeringens förslag

I 2 kap. 2 och 8 §§ lagen om mark- och miljödomstolar regleras vilken kompetens som ska finnas vid prövningen av mål och ärenden i mark- och miljödomstol. I regeringens proposition Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk (prop. 2025/26:242) föreslogs ändringar i 2 kap. 2 och 8 §§ lagen om mark- och miljödomstolar som innebär att särskilda ledamöter ska kunna ha erfarenhet från Skogsstyrelsens verksamhetsområde. De ändringarna träder i kraft den 1 januari 2027 (SFS 2026:1240). Av förbiseende uppmärksammades inte att regeringens proposition En mer ändamålsenlig prövning av kärntekniska anläggningar (prop. 2025/26:171) innehöll ändringar i samma paragrafer. Dessa ändringar trädde i kraft den 17 juni 2026 (SFS 2026:589). Ändringarna innebär att särskilda ledamöter ska kunna ha erfarenhet från Strålsäkerhetsmyndighetens verksamhetsområde och att i vissa mål eller ärenden enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet ska de särskilda ledamöterna i mark- och miljödomstolen ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Strålsäkerhetsmyndighetens verksamhetsområde. För att de ändringar som följde av prop. 2025/26:171 inte ska upphöra att gälla när SFS 2026:1240 träder i kraft, bör lagen om mark- och miljödomstolar ändras så att 2 kap. 2 och 8 §§ omfattar såväl de ändringar som följde av prop. 2025/26:242 som de som följde av prop. 2025/26:171.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna i miljöbalken ska träda i kraft den 1 mars 2027.

Regeringens bedömning

Det behövs inga övergångsbestämmelser.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer inte överens med regeringens förslag. I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026. Promemorian behandlar inte frågan om övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna har inga synpunkter på förslaget.

Skrivelsens förslag

Förslaget i skrivelsen stämmer inte överens med regeringens förslag. I skrivelsen föreslås att lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2029. Skrivelsen behandlar inte frågan om övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Lagändringen i skrivelsen föreslås träda i kraft den 1 januari 2029. I skrivelsen saknas en motivering till tidpunkten för ikraftträdandet men den sammanfaller med ikraftträdande för vissa ändringar som föreslås på förordningsnivå. Enligt förslagen i skrivelsen ska bland annat de uppgifter som behövs för rapportering som följer av Sveriges medlemskap i EU lämnas i ett nytt informationssystem som ska tillhandahållas av Naturvårdsverket. Det kan behövas tid för att inrätta det informations-system som föreslås i skrivelsen. Bemyndigandet om att meddela föreskrifter om kommuners skyldigheter att lämna sådana uppgifter som behövs för Sveriges rapportering enligt EU-rätten behöver dock träda i kraft innan dess. Det bedöms inte finnas praktiska eller andra skäl att avvakta med ikraftträdandet av bemyndigandena som föreslås i skrivelsen. De lagändringar i miljöbalken som föreslås i denna proposition bör i stället träda i kraft så fort som möjligt, vilket bedöms vara den 1 mars 2027.

Det bedöms inte finnas behov av några övergångsbestämmelser.

9 Konsekvenser

9.1 Övergripande konsekvenser av förslagen

En del av lagförslagen utgörs av bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter. Konsekvensbeskrivningen är inte begränsad till konsekvenser av lagförslagen utan innehåller även vissa beskrivningar av konsekvenserna av föreskrifter som kan meddelas med stöd av bemyndigandena.

Regelrådet anser att konsekvensutredningen i promemorian är bristfälligt, eftersom den saknar en beskrivning av särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning. Regelrådet anser även att beskrivningen i promemorian av berörda företags kostnader och intäkter är bristfällig.

Nedan redogörs så långt det är möjligt för förslagets konsekvenser. Där det är möjligt kvantifieras effekterna av förslagen.

Reglering av kommuners tillsyn och kontroll

Kommuner har ansvar för tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar inom ett stort antal områden. Utgångspunkten är att kommunerna bestämmer hur tillsynen och kontrollen ska organiseras och genomföras. Kommunernas självbestämmande påverkas bland annat av detaljerade regler om hur kontrollen av krav i EU-rätten ska utföras. Regeringen har meddelat föreskrifter om att kommuner vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning ska följa vissa bestämmelser i förordningen. Det finns även andra bestämmelser som reglerar hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken. Det finns dock oklarheter om vilket bemyndigande regeringen har att meddela föreskrifter som påverkar kommunernas självbestämmande på detta sätt. Förslaget om att regeringen ska få möjlighet att meddela föreskrifter om kommuners planering, genomförande och utvärdering av tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar syftar till att säkerställa en enhetlig och effektiv tillsyn och kontroll inom miljöbalkens tillämpningsområde. Möjligheten att reglera kommuners tillsyn och kontroll motiveras även av behovet av att säkerställa att Sverige uppfyller de förpliktelser som följer av EU-rätten.

Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp

I dagsläget gäller myndigheternas befogenhet att begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor endast vid tillsyn enligt miljöbalken. En stor del av lagstiftningen på kemikalieområdet utgörs av EU-lagstiftning som också omfattas av EU:s marknadskontrollförfordning. Förslaget om att regeringen ska få meddela föreskrifter om att myndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning ska kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor syftar till att skapa enhetlighet i de befogenheter som myndigheterna har vid tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

Skyldigheten att ersätta en statlig myndighets kostnader för provtagning och undersökning gäller i dagsläget endast verksamheter som är föremål för tillsyn enligt miljöbalken. Denna ersättningsskyldighet bör även gälla då motsvarande kostnader blir aktuella vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar, oavsett om tillsynen eller kontrollen utförs av en statlig eller kommunal myndighet. Principerna om ersättningsskyldighet för en myndighets analyskostnader skiljer sig åt beroende på om myndigheten har köpt in ett prov eller begärt att en näringsidkare lämnar ett kostnadsfritt prov. Samma princip om undantag bör i stället gälla alla som omfattas av ersättningsskyldigheten.

I dagsläget saknas det möjlighet för myndigheter som utövar tillsyn enligt miljöbalken eller kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar att kräva ersättning för prover som har köpts in under dold identitet (testköp). Eftersom det är ett verktyg som myndigheterna kan använda vid sin tillsyn

eller kontroll, bör samma ersättningsskyldighet gälla för testköp som när myndigheten har begärt att ett prov ska lämnas kostnadsfritt. Reglerna om i vilka fall en näringsidkare ska ha rätt till ersättning för ett prov som har lämnats efter att ha fått ett föreläggande om att göra det eller som en myndighet har fått genom testköp blir därmed desamma.

Kommuners uppgiftslämnande

I EU:s kontrollförfordning och EU-rättsakter inom miljöbalkens tillämpningsområde finns det skyldigheter för medlemsstaterna att lämna rapporter som ska innehålla bland annat uppgifter om tillämpningen av förordningarna och resultatet av kontroller. I dagsläget saknas det en skyldighet för kommunerna att lämna uppgifter till den myndighet som har ansvar för rapporteringen. Eftersom kommuner utövar sådan tillsyn eller kontroll som omfattas av rapporteringskrav enligt EU-rätten, behöver den myndighet som har ansvar för Sveriges rapportering få de uppgifter som är nödvändiga för rapporteringen. Förslaget om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att en kommunal tillsyns- eller kontrollmyndighet ska lämna de uppgifter om kontrollen som behövs till följd av Sveriges medlemskap i EU är nödvändigt för att Sverige ska kunna uppfylla EU-rättens krav på rapportering.

9.3 Konsekvenser om inga ytterligare åtgärder vidtas

Reglering av kommuners tillsyn och kontroll

En avsaknad av reglering av regeringens möjlighet att meddela föreskrifter om kommuners tillsyn och kontroll kan bidra till skillnader i hur kommuner och statliga tillsynsmyndigheter utövar tillsyn och utför kontroll över samma typ av verksamheter och produkter. Utöver att tillsynen och kontrollen kan bli ineffektiv och differentierad riskerar Sverige att inte leva upp till de krav som följer av EU:s marknadskontrollförfordning och harmoniserad lagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde, om ingen åtgärd vidtas.

Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp

Så länge befogenheten att förelägga någon att lämna kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor för marknadskontrollen saknas, finns det en skillnad mellan vilka medel som myndigheterna kan använda vid tillsyn enligt miljöbalken, kontroll enligt EU:s kontrollförfordning och kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning. Utan denna befogenhet kan marknadskontrollmyndigheterna, länsstyrelserna och kommunerna endast utföra sådana kontroller av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor som kräver närmare undersökning efter öppna eller dolda köp. I dag måste detta finansieras med anslag och skattemedel. Eftersom resurserna för marknadskontrollen

Prop. 2025/26:305 är begränsade, begränsas möjligheterna att göra de inköp som behövs för kontrollen.

Om inga åtgärder vidtas kommer reglerna om ersättningsskyldighet när det gäller kostnaderna för provtagning och undersökning av prov att fortsätta att vara olika för tillsyn enligt miljöbalken respektive kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar och beroende av hur myndigheten skaffat ett prov. Finansieringsprinciperna förblir då oenhetliga och beroende av vilket produktkrav som ska kontrolleras.

Om den nuvarande regleringen om ersättning för myndigheters kostnader för testköp kvarstår, saknas det möjlighet för myndigheterna att kräva ersättning för prover som har köpts in genom testköp. Om ersättning ska kunna krävas är myndigheten hänvisad till att förelägga företaget att lämna ett prov av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara.

Kommuners uppgiftslämnande

I avsaknad av en reglering om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en kommunal myndighet ska lämna de uppgifter som behövs för Sveriges rapportering enligt EU-rättsakter riskerar Sverige att inte uppfylla sina åtaganden enligt EU-rätten.

9.4 Alternativa lösningar

Reglering av kommuners tillsyn och kontroll

Ett alternativ är att inte ändra nuvarande reglering. Tillsynsvägledande myndigheter kan då med stöd av befintliga bestämmelser i 26 kap. miljöbalken och miljötillsynsförordningen ge kommunerna stöd i hur tillsyn och kontroll ska utföras. Det stöd som kan ges genom tillsynsvägledning är dock inte tillräckligt för att säkerställa att tillsynen och kontrollen blir enhetlig och inte heller för att säkerställa att Sverige lever upp till de krav som följer av bland annat EU:s marknadskontrollförfordning.

Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp

Ett alternativ till förslaget är att utöka myndigheternas anslag så att de i större utsträckning kan finansiera sina kostnader för öppna och dolda inköp, provtagning och undersökning av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor. En sådan ordning skulle dock inte vara förenlig med principen att myndigheter genom avgifter ska få full kostnadstäckning för sin tillsyns- och kontrollverksamhet. Liksom i fallet då en myndighet har begärt ett kostnadsfritt prov av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara, är det mer lämpligt att den verksamhetsutövare som tillsynen eller kontrollen avser som huvudregel får stå för myndighetens kostnader.

Ett alternativ är att inte ändra nuvarande reglering. De myndigheter som ansvarar för Sveriges rapportering till EU-institutioner enligt EU-rättsakter får då fortsatt be kommuner att på frivillig basis lämna de uppgifter om deras tillsyn och kontroll som behövs för rapporteringen.

9.5 Berörda aktörer

Samtliga 290 kommuner i Sverige berörs av förslagen.

Av de statliga myndigheterna berörs länsstyrelserna och de centrala statliga myndigheter som inom miljöbalkens tillämpningsområde har ansvar för tillsyn eller tillsynsvägledning eller är behöriga myndigheter enligt EU:s kontrollförfordningar.

Även de företag som tillhandahåller sådana kemiska produkter, biotekniska organismer och varor som omfattas av tillsyn och marknads-kontroll inom miljöbalkens tillämpningsområde berörs av förslagen. Det är i dag en stor mängd företag, allt från dagligvarubutiker och drivmedelsstationer till detaljhandelsföretag som säljer kemiska produkter, biotekniska organismer och varor. Förslagen rör såväl små lokala butiker som stora varumarknader och företag som säljer enbart konsumentprodukter. De rör även företag som säljer produkter för industrin eller för professionellt bruk. Utöver dessa berörs även e-handlare utan egna butiker.

Enligt Kemikalieinspektionens produktregister finns det ca 2 300 företag i Sverige som är primärleverantörer av kemiska produkter. Kemikalieinspektionen har ännu inget register över varuföretagen i Sverige. Det är därför svårt att uppskatta exakt hur många företag som är primärleverantörer av varor i Sverige. Tillgänglig statistik över företag utgår från så kallade SNI-koder som företagen själva registrerar sin verksamhet efter. Det kan leda till både överskattning och underskattning av antalet företag som är relevanta för kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning. Kemikalieinspektionens uppskattar utifrån SCB:s data antalet primärleverantörer av varor till ca 20 000 företag (Kemikalieinspektionens rapport 4/22 s. 30). Till detta tillkommer ett stort antal utländska e-handelsföretag som sätter varor och produkter på den svenska marknaden.

Eftersom det saknas register finns det inte något säkert sätt att uppskatta antalet distributörer av kemiska produkter och biotekniska organismer.

I den utsträckning som förslagen leder till ökade och mer effektiva tillsyns- och kontrollinsatser kan de beröra allmänheten och miljön genom att skyddsnivån upprätthålls i större utsträckning än tidigare.

9.6 Konsekvenser av förslagen

Konsekvenser för företag

Reglering av kommuners tillsyn och kontroll

En ökad styrning av hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar syftar till att säkerställa en enhetlig och effektiv tillsyn och

Prop. 2025/26:305 kontroll. Detta kan medföra ökad förutsägbarhet och en mer enhetlig tillämpning av regler inom miljöbalkens tillämpningsområde, vilket vore positivt för berörda företag.

Föreskrifter som reglerar hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen eller kontrollen kan leda till ökade kostnader för kommunerna. Dessa kostnader kan påverka de avgifter som kommunerna tar ut från de verksamhetsutövare som tillsynen eller kontrollen avser.

Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp

Förslaget kommer att medföra ökade kostnader för de företag som blir föremål för förelägganden om att lämna kostnadsfria prover som ett led i marknadskontrollmyndigheternas och kommunernas kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Dessa kostnader gäller för de kemiska produkterna, biotekniska organismerna eller varorna, provlämnandet i sig och de administrativa kostnader som följer av detta förfarande, inklusive eventuella domstolsprocesser.

Förslaget innebär att den som har lämnat ett sådant kostnadsfritt prov ska ha rätt till ersättning från myndigheten, om det finns särskilda skäl för det. Särskilda skäl kan vara att varan eller produkten är särskilt dyr eller att tillsynsmyndigheten har begärt fler prov än vad som är normalt. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl bör myndigheten ta hänsyn till företagets storlek och omsättning. Vad som anses vara en dyr produkt skiljer sig åt mellan små och stora företag.

Förslaget om att myndigheter som utövar tillsyn enligt miljöbalken eller utför kontroll enligt EU:s kontrollförordningar ska kunna begära ersättning för testköp av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor kommer att innebära ökade kostnader för de företag som blir föremål för sådana åtgärder. Huvudregeln blir, liksom när det gäller rätten för myndigheter att begära kostnadsfria prover, att företagen får stå för kostnaden för provet.

Kostnadspåverkan för företag beror på hur många varor, kemiska produkter eller biotekniska organismer som begärs och hur dyra dessa produkter är. Kemikalieinspektionen kontrollerar vanligtvis omkring tre varor från varje företag vid en inspektion. Försäljningspriset på varorna varierar men är vanligtvis 10–2 000 kronor. I vissa fall kan priset uppgå till 50 000 kronor.

Tidigare tillsyn visar på fler brister i billigare varor. Merparten av de varor som köps in för kontroll i enlighet med principen om riskbaserat urval har därför en låg kostnad. Kostnaderna för företag bedöms kunna uppgå till högst några tusen kronor i normalfallet. Vid kontroll av kemiska produkter kontrollerar Kemikalieinspektionen främst dokumentation, bland annat märkning, säkerhetsdatablad och etiketter. I de fall inköp görs varierar kostnaden mycket beroende på vad det är för kemisk produkt. Det är därför svårt att göra en uppskattning av vilka kostnader förslaget kan medföra för företag. Företag kommer inte heller att behöva återbetala myndighetens kostnader för testköp, om produkten är särskilt dyr eller om myndigheten har köpt in fler prov än vad som är normalt. Vad som anses vara en dyr produkt skiljer sig åt mellan små och stora företag. Vid

bedömningen av om det finns särskilda skäl bör myndigheten ta hänsyn till företagets storlek och omsättning. Prop. 2025/26:305

Förslaget medför ökade kostnader för de företag som blir föremål för ersättningsskyldighet för kostnader för provtagning och undersökning av prov. Dessa kostnader gäller provtagningen i sig, analyskostnaderna och de administrativa kostnader som följer av detta förfarande, inklusive eventuella domstolsprocesser. För Kemikalieinspektionen är kostnaderna för en provtagning från några hundra kronor upp till några tusen kronor. Vissa typer av analyser kan vara dyrare och uppgå till tiotusentals kronor. De mer kostsamma analyserna avser främst PFAS och vissa biocid-produkter. Företagen ska inte behöva betala undersökningen av provet om det finns särskilda skäl för det. Vad som anses vara en hög analyskostnad skiljer sig åt mellan små och stora företag. Även här bör myndigheten vid bedömningen av om det finns särskilda skäl ta hänsyn till företagets storlek och omsättning.

Kommuners uppgiftslämnande

Förslaget kan, om föreskrifter meddelas om att kommuner ska lämna uppgifter om deras tillsyn och kontroll som behövs för rapportering enligt EU-rätten, leda till ökade kostnader för kommunerna. Dessa kostnader kan påverka de avgifter som kommunerna tar ut från de verksamhetsutövare som tillsynen eller kontrollen avser.

Konsekvenser för staten

Reglering av kommuners tillsyn och kontroll

Förslaget om att regeringen ska få meddela föreskrifter om hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar är avsett att öka effektiviteten och enhetligheten i tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar. Detta är en förutsättning för att Sverige ska kunna uppfylla sina EU-rättsliga åtaganden.

Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp

Möjligheten att begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor påverkar främst de berörda marknads-kontrollmyndigheterna och länsstyrelserna. Förslagen om myndigheters rätt till ersättning för provtagning och undersökning av prov samt för testköp påverkar länsstyrelserna och andra statliga tillsyns- och kontrollmyndigheter. Förslagen om att myndigheter ska kunna begära ersättning för provtagning och undersökning av prov kan medföra administrativa kostnader för beslut om prover och ersättning, liksom för det överprövningsförfarande som kan följa på dessa beslut. Detsamma gäller vid beslut om ersättning för prover som har köpts in via testköp.

En positiv konsekvens blir att anslag inte längre behöver finansiera inköp av prover och analyskostnader, i de fall den enskilde aktören behöver stå för kostnaden. Det är dock svårt att uppskatta hur stor en eventuell kostnadsbesparing kan bli med den föreslagna ersättnings-

Prop. 2025/26:305 modellen. Sannolikt blir besparingen begränsad. Vid förelägganden och fakturering ökar myndighetens personaladministrativa kostnader.

En annan positiv konsekvens med förslaget i den del som avser befogenheten att förelägga om varuprover, är att myndigheten kan få tillgång till produkter som endast säljs mellan företag och som myndigheterna därför inte kommer åt genom öppna eller dolda köp.

Förelägganden om att någon ska lämna varuprover och ersättningsfrågor som är kopplade till dessa och till beslut om ersättning för provtagning och undersökning av prov samt beslut om ersättning vid testköp kan överklagas till de fem mark- och miljödomstolarna. Överlag överklagas relativt få beslut. Även om förslagen kan medföra en något ökad arbetsbörda bedöms kostnaderna kunna hanteras inom befintligt anslag.

Kommuners uppgiftslämnande

Förslaget möjliggör för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldigheter för kommunala myndigheter att lämna de uppgifter om deras tillsyn och kontroll som behövs för Sveriges rapportering enligt EU-rättsakter. Det är en förutsättning för att Sverige ska kunna uppfylla sina EU-rättsliga förpliktelser om rapportering.

Konsekvenser för kommuner

Reglering av kommuners tillsyn och kontroll

Förslaget innebär att regeringen inom miljöbalkens tillämpningsområde får meddela föreskrifter som reglerar hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

De föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet kommer att begränsa kommunernas handlingsutrymme att självständigt organisera den tillsyn och kontroll som kommunerna har ansvar för. Förslagen har därför påverkan på det kommunala självstyret. En sådan inskränkning får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till förslagets syfte (14 kap. 3 § regeringsformen). Hur kommunerna ska utföra tillsyn och kontroll över de tillsynsobjekt som kommunerna har ansvar för regleras redan i miljöbalken, miljötillsynsförordningen och EU-rätten. Förslaget innebär att regeringen ges ett uttryckligt bemyndigande att meddela föreskrifter som rör kommunernas planering, organisering och utvärdering av tillsynen och kontrollen. Syftet med förslaget är att säkerställa en effektiv tillsyn enligt miljöbalken och att Sverige uppfyller sina EU-rättsliga förpliktelser. Den inskränkning i det kommunala självstyret som förslaget medför är därför proportionerlig i förhållande till syftet med förslaget.

Förslaget kan medföra kostnader för kommunerna. Eventuellt ökade kostnader bör som utgångspunkt finansieras genom att kommunerna justerar sina avgifter för tillsynen eller kontrollen.

Skattemedel behöver inte längre finansiera inköp av prover och analyser i de fall den enskilde aktören ska stå för kostnaden. Förslaget medför därför minskade administrativa kostnader för denna finansiering. Å andra sidan medför förslaget administrativa kostnader för beslut om att begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor och för beslut om ersättning för provtagning och undersökning av prov. Kostnader kan också uppstå vid överklaganden som kan följa på dessa beslut. Detsamma gäller vid beslut om ersättning för prover som har köpts in via testköp. Sammantaget bedöms arbetsbördan för kommunerna öka marginellt. Eventuellt ökade kostnader bör som utgångspunkt finansieras genom att kommunerna justerar sina avgifter för tillsynen eller kontrollen.

Kommuners uppgiftslämnande

Förslaget innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en kommunal myndighet som är tillsynsmyndigheter eller utför kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar ska lämna uppgifter som en myndighet behöver för Sveriges rapportering enligt EU-rätten.

De föreskrifter som kan meddelas med stöd av bemyndigandet kan innebära nya arbetsuppgifter för kommunerna. Förslagen har därför påverkan på det kommunala självstyret. En sådan inskränkning får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till förslagets syfte (14 kap. 3 § regeringsformen).

Kommuner, liksom statliga myndigheter, utövar sådan tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar som omfattas av rapporteringskrav enligt EU-rättsakter. För att Sverige ska kunna uppfylla sina EU-rättsliga förpliktelser om rapportering behöver den myndigheter som ansvarar för rapporteringen få uppgifter om kommunernas tillsyn och kontroll. Den inskränkning i det kommunala självstyret som förslaget medför är proportionerligt i förhållande till syftet med förslaget.

Förslaget kan medföra kostnader för kommunerna. Eventuellt ökade kostnader bör som utgångspunkt finansieras genom att kommunerna justerar sina avgifter för tillsynen eller kontrollen.

Konsekvenser för allmänheten och miljön

Förslagen syftar till att öka enhetligheten och effektiviteten i myndigheters tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar. En ökad tillsyn av verksamheter som påverkar miljön och människors hälsa samt kontroll av att kemiska produkter, biotekniska produkter och varor uppfyller gällande produktkrav kan leda till positiva konsekvenser för miljön och att skyddsnivån för allmänheten upprätthålls i högre utsträckning.

9.7 Bedömning av förslagens förenlighet med EU-rätten

Förslagen överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i EU. Förslagen har delvis sin grund i EU:s kontrollförfordningar och EU-rättsakter inom miljöbalkens tillämpningsområde. Förslagen innebär en anpassning och kompletteringar till förordningarna. De föreslagna ändringarna går inte utöver de skyldigheter som följer av Sveriges EU-medlemskap.

9.8 Bedömning av om det finns behov av särskilda informationsinsatser

Det bedöms inte finnas något behov av särskilda informationsinsatser med anledning av de föreslagna lagändringarna. Förslagen kan medföra ett behov av vägledning för de berörda kommunala myndigheterna. Detta kan ske genom det råd och stöd som de tillsynsvägläddande myndigheterna ska ge till de myndigheter som utövar tillsyn eller kontroll inom miljöbalkens tillämpningsområde.

9.9 Utvärdering av förslagen

Lagförslagen kan utvärderas inom ramen för gällande regler om de tillsynsvägläddande myndigheternas ansvar för att utvärdera, följa upp och samordna tillsynen enligt miljöbalken och kontrollen enligt EU:s kontrollförfordningar.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

26 kap.

4 a § Regeringen får meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen enligt detta kapitel.

Paragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Föreskrifterna kan avse skyldighet för kommunerna att göra utredningar av tillsynsbehovet inom kommunens ansvarsområde, att föra register över tillsynsobjekt, att genomföra tillsynsbesök med vissa intervall, att lämna underrättelser till statliga tillsynsmyndigheter och att följa upp och utvärdera tillsynsverksamheten.

Paragrafen kompletterar bemyndigandet i 3 § första stycket.

22 § Den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller den som upplåter en byggnad för bostäder eller för allmänna ändamål, om det finns skäl att anta att byggnadens skick medför olägenheter för människors hälsa. Om det är lämpligare, får tillsynsmyndigheten i stället besluta att en sådan undersökning ska utföras av någon annan och utse någon att göra undersökningen.

Om inte *något* annat följer av 22 c §, ska den som är skyldig att utföra undersökningen ersätta kostnaderna för en undersökning som någon annan utsetts att göra med det belopp som tillsynsmyndigheten fastställer.

Beslut om undersökning får förenas med förbud att överlåta den berörda fastigheten eller annan egendom till dess undersökningen är slutförd.

I paragrafen regleras en skyldighet för den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön att göra undersökningar av verksamheten och dess verkningar eller att ersätta kostnader förenade med undersökningar som vidtas av någon annan än verksamhetsutövaren.

I *andra stycket* ändras hänvisningen till 22 b § till 22 c §. Det är en följd av ändringarna i 22 b § och den nya 22 c §. Det görs även en redaktionell ändring.

Enligt första stycket kan en tillsynsmyndighet utse någon annan än verksamhetsutövaren att utföra en undersökning av verksamheten som behövs för tillsynen. Enligt *andra stycket* är verksamhetsutövaren då skyldig att ersätta kostnaderna för undersökningen med det belopp som tillsynsmyndigheten har fastställt. I 22 c § begränsas ansvaret för att ersätta kostnader. Om 22 c § är tillämplig gäller alltså den paragrafen i stället för förevarande paragraf.

22 b § Den som har lämnat ett prov enligt föreskrifter *som har meddelats* med stöd av 22 a § ska ha rätt till ersättning för provet från den myndighet som provet lämnats till, om det finns särskilda skäl för det.

Paragrafen reglerar rätten till ersättning för den som enligt föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har lämnat ett prov av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara.

Ändringen innebär att *andra punkten* tas bort. En motsvarande bestämmelse införs i stället i 22 c §, se författningskommentaren till den paragrafen. Den ytterligare ändringen är redaktionell.

22 c § *En myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, om det inte finns särskilda skäl mot det.*

Paragrafen, som är ny, reglerar skyldigheten för den vars verksamhet provtagningen avser att ersätta en myndighet för dess kostnader för provtagning och undersökning i samband med tillsyn i fråga om kemiska

Prop. 2025/26:305 produkter, biotekniska organismer och varor. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 22 b § 2. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Kemisk produkt, bioteknisk organism och vara har samma betydelse som i 14 kap. 2 §.

Den vars verksamhet provtagningen avser ska ersätta myndigheten om inte särskilda skäl talar emot det. Detta gäller oberoende av om det är en statlig eller kommunal myndighet som utför analysen. Det gäller också oavsett hur myndigheten har fått provet, genom öppet köp eller dolt köp enligt 28 § eller efter ett föreläggande i enlighet med bestämmelser som har meddelats med stöd av 22 a §.

Särskilda skäl som talar emot ersättningsskyldighet kan vara att undersökningen visar att verksamhetsutövaren följt gällande bestämmelser för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan. Andra skäl kan vara att myndigheten har köpt eller begärt ett stort antal prov av samma kemiska produkt, biotekniska organism eller vara eller att kostnaden för undersökningen av provet uppgår till höga belopp. Vid bedömning av om det finns särskilda skäl bör myndigheten ta hänsyn till företagets storlek och omsättning.

28 § Om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön får tillsynsmyndigheten köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp).

Ett testköp får endast göras i syfte att kontrollera att föremålet för köpet uppfyller gällande krav för sådant skydd i

1. denna balk,
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller
3. EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde.

Näringsidkaren ska underrättas om testköpet och resultatet av det så snart det kan ske utan att köpet förlorar sin betydelse.

Tillsynsmyndigheten får i enskilda fall besluta att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för det som har betalats för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan vid testköpet, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Paragrafen reglerar tillsynsmyndigheternas möjlighet att köpa kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor under dold identitet (testköp). Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Enligt *fjärde stycket*, som är nytt, får tillsynsmyndigheten besluta att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för det som har betalats vid testköpet för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan om inte särskilda skäl talar emot det. Kemisk produkt, bioteknisk organism och vara har samma betydelse som i 14 kap. 2 §.

Särskilda skäl som talar emot att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för dess kostnader för inköp kan vara att provet avser en särskilt dyr vara eller att myndigheten har köpt in fler prover än vad som är normalt. Vid bedömning av om det finns särskilda skäl bör myndigheten ta hänsyn till företagets storlek och omsättning.

Paragrafen finns med i uppräkningslistan av bestämmelser i kapitlet som är tillämpliga vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning samt vid kontroll eller annan offentlig verksamhet enligt EU:s kontrollförordning, se 32 §. Ersättning för testköp kan därför komma i fråga även för sådana köp som gjorts som ett led i kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.

31 § Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 3, 3 a, 4, 4 a, 6 och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsynsmyndigheter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om *något* annat följer av förordningarna.

I paragrafen regleras vilka bestämmelser om tillsyn i kapitlet som ska gälla även i fråga om kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning och i fråga om kontroll eller annan offentlig verksamhet enligt EU:s kontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Ändringen innebär att 4 a § ska gälla även vid kontroll enligt EU:s kontrollförordningar. Regeringen kan alltså meddela föreskrifter om hur kommunen ska planera, genomföra och utvärdera kontroll enligt EU:s kontrollförordningar. Regeringen kan även meddela föreskrifter om att vissa bestämmelser i förordningarna ska vara tillämpliga för kommunen även då den inte utsetts till behörig myndighet.

I andra meningen görs en redaktionell ändring.

32 § Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges

1. i 9 § gälla förelägganden och förbud som behövs för att de EU-förordningar som anges i 30 § ska följas,

2. i 14, 14 a, 17, 18 och 26 §§ gälla beslut som kontrollmyndigheterna meddelar enligt förordningarna,

3. i 21 § gälla de uppgifter och handlingar som behövs för kontrollen,

4. i 22 a–22 c §§ gälla *för prover som behövs för kontrollen*, och

5. i 28 § gälla testköp som kontrollmyndigheterna gör.

Första stycket gäller inte om annat följer av förordningarna.

I paragrafen regleras vilka befogenheter i kapitlet som är tillämpliga vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning och vid kontroll eller annan offentlig verksamhet enligt EU:s kontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 5.2.

Ändringen i *första stycket fjärde punkten* innebär att 22 a–22 c §§ ska gälla för de prover som behövs för kontrollen enligt EU:s kontrollförordningar.

Enligt 22 a § får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldigheten för den som saluför, överlåter eller till eller från Sverige för in eller ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara att lämna de prover som behövs för tillsynen. De behöriga myndigheterna kan begära prover med stöd av EU:s kontrollförordning (artikel 15). I enlighet med principen om EU-rättens företräde ska den regleringen tillämpas före 22 a § (se även andra stycket). Detta innebär att föreskrifter som meddelas med stöd av 22 a § i praktiken blir tillämpliga endast för prover som behövs för kontrollen enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Vidare gäller 22 b § om rätt till ersättning för sådana prover som har lämnats efter begäran om det från en myndighet även de prover som behövs för kontrollen enligt EU:s kontrollförordningar. Även 22 c §, om myndigheters rätt till ersättning för kostnader vid provtagning och undersökning av prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor, gäller vid myndigheters kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.

32 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommunal myndighet som

1. ska utföra kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 att lämna upplysningar om kontrollen till en marknadskontrollmyndighet, eller

2. är tillsynsmyndighet eller kontrollmyndighet att till den myndighet som regeringen bestämmer lämna sådana uppgifter om tillsynen eller kontrollen som behövs för rapportering till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Paragrafen innehåller bemyndiganden att meddela föreskrifter om att kommunala myndigheter ska lämna vissa uppgifter till statliga centrala myndigheter. Övervägandena finns i avsnitt 6.

I paragrafen införs en punktuppställning där nuvarande bemyndigande blir *första punkten*. Bemyndigandet ändras så att regeringen kan delegera till den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter.

Enligt *andra punkten*, som är ny, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om att lämna sådana uppgifter om tillsynen eller kontrollen som behövs för rapportering till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Uppgifterna ska lämnas till den myndighet som regeringen bestämmer. Det kan handla om sådana uppgifter som behövs för Sveriges rapportering till EU-kommissionen enligt artikel 117.1 i EU:s kontrollförordning. Det kan även handla om uppgifter om kommunala myndigheters tillsyn och kontroll som behövs för Sveriges rapportering enligt EU-rättsakter inom miljöbalkens tillämpningsområde.

Med tillsynsmyndighet avses en myndighet som har ansvar för tillsyn enligt miljöbalken. Med kontrollmyndighet avses en myndighet som utför kontroll i enlighet med EU:s kontrollförordning eller EU:s marknads-kontrollförordning. Vilka myndigheter som är tillsyns- och kontrollmyndigheter på miljöområdet framgår av 3 § och föreskrifter meddelade med stöd av den paragrafen. Att 3 § gäller vid kontroll enligt EU:s kontrollförordningar framgår av 31 §.

Föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandena kan omfatta krav på hur uppgifterna ska lämnas.

27 kap.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader.

Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 16 §, 25 kap. 8 § samt 26 kap. 22 § andra stycket, 22 c och 28 §§.

I paragrafen finns ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader och en upplysning om andra bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att hänvisningen till 26 kap. 22 b § 2 ändras till 22 c § och att 28 § läggs till. Det är en följd av ändringarna i 22 b § och de nya 22 c § och 28 § fjärde stycket.

10.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2026:1240) om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar

Prop. 2025/26:305

2 kap.

2 § Ett tekniskt råd ska ha teknisk eller naturvetenskaplig utbildning och erfarenhet av sådana sakfrågor som domstolen prövar.

En särskild ledamot ska ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Boverkets, Lantmäteriets, Strålsäkerhetsmyndighetens eller Skogsstyrelsens verksamhetsområde, av industriell, kommunal eller areell verksamhet eller av vatten- och avloppsfrågor.

Paragrafen reglerar vilken kompetens ett tekniskt råd och en särskild ledamot ska ha. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Genom ändringen i *andra stycket* anpassas paragrafens lydelse till lydelsen enligt prop. 2025/26:171 (SFS 2026:589).

8 § Om det ska ingå andra än lagfarna domare i rätten, bestämmer rättens ordförande med hänsyn till de frågor som prövas i målet eller ärendet och vad som föreskrivs i andra stycket vilka som ska ingå.

När det ingår två eller tre särskilda ledamöter i rätten, ska en av dem ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Boverkets, Lantmäteriets eller Skogsstyrelsens verksamhetsområde och en av dem ha erfarenhet av industriell, kommunal eller areell verksamhet eller av sådana sakfrågor som faller inom nämnda förvaltningsmyndigheters verksamhetsområden. I mål enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster ska de särskilda ledamöterna ha erfarenhet av vatten- och avloppsfrågor. *I mål eller ärenden enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet ska de särskilda ledamöterna ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Strålsäkerhetsmyndighetens verksamhetsområde.*

Paragrafen reglerar bland annat vilken erfarenhet de särskilda ledamöter som ska ingå i mark- och miljödomstolen vid prövning av vissa mål och ärenden ska ha. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Genom ändringen i *andra stycket* anpassas paragrafens lydelse till lydelsen enligt prop. 2025/26:171 (SFS 2026:589).

Sammanfattning av promemorian Tillsyn och kontroll inom miljöbalkens område

Promemorian innehåller förslag till nya och ändrade bestämmelser i miljöbalken, miljötillsynsförordningen (2011:13) och förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Förslagen syftar till att ytterligare anpassa och komplettera nationella bestämmelser inom miljöbalkens tillämpningsområde till EU:s marknadskontrollförordning och EU:s kontrollförordning (EU:s kontrollförordningar), att skapa möjlighet till mer flexibel och ändamålsenlig fördelning av tillsyns- och kontrollansvar mellan statliga och kommunala myndigheter och att effektivisera kommuners tillsyn och kontroll.

Promemorian innehåller förslag som gör det möjligt för en statlig tillsynsmyndighet att överta ansvar för sådan tillsyn som en kommun annars har ansvar för och för en kommun att, efter överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet, utföra vissa marknadskontrolluppgifter. I promemorian föreslås även att myndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning ska kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor. Vidare föreslås en enhetlig reglering av myndigheters rätt till ersättning för kostnader för provtagning och analys av prover samt för köp under dold identitet (testköp) av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor i samband med tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförordningar. Det föreslås att regeringen ska få meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 26 kap. 3, 4, 22, 22 b, 28, 31 och 32 §§ och 27 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 26 kap. 3 b, 4 a och 22 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

3 §⁸

Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter) enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Bestämmelser om tillsyn finns också i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som fullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över miljö- och hälsoskyddet enligt 9 kap., med undantag för sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd, och över avfallshanteringen enligt 15 kap.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en tillsynsmyndighet får överlåta åt en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle skötas av en statlig tillsynsmyndighet. Detta gäller inte verksamheter som utövas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

3 b §

Regeringen får meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet får

1. överlåta åt en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle utövas av den statliga tillsynsmyndigheten, och

2. överta ansvaret från en kommun som begär det att i ett visst

⁸ Senaste lydelse 2017:782. Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle utövas av kommunen.

Första stycket 1 gäller inte tillsyn över verksamheter som utövas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

4 §⁹

Har en kommun gjort framställning om överlåtelse av tillsynen enligt 3 § och finner den tillsynsmyndighet som avses där att tillsynen inte bör överlåtas i enlighet med framställningen, ska tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande, om kommunen begär det.

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten ska återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 6 kap. 7 § andra stycket kommunallagen (2017:725). Har regeringen beslutat om överlåtelse, ska regeringen besluta om återkallelse.

Om en kommun har begärt att få överlåta eller ta över tillsynen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 b § och den tillsynsmyndighet som avses där bedömer att tillsynen inte bör överlåtas eller övertas i enlighet med begäran, ska tillsynsmyndigheten på kommunens begäran med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande.

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten ska återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 6 kap. 7 § andra stycket kommunallagen (2017:725). Om regeringen har beslutat om överlåtelsen, är det regeringen som ska besluta om återkallelse.

Tillsynsmyndigheten får återlämna ansvaret för tillsyn som den har övertagit från en kommun. Om kommunen motsätter sig att tillsynen återgår till kommunen, ska tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande. Om regeringen har beslutat om övertagandet, är det regeringen som ska besluta om återlämnande.

4 a §

Regeringen får meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen enligt detta kapitel.

Den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller den som upplåter en byggnad för bostäder eller för allmänna ändamål, om det finns skäl att anta att byggnadens skick medför olägenheter för människors hälsa. Om det är lämpligare, får tillsynsmyndigheten i stället besluta att en sådan undersökning ska utföras av någon annan och utse någon att göra undersökningen.

Om inte annat följer av 22 b § 2, ska den som är skyldig att utföra undersökningen ersätta kostnaderna för en undersökning som någon annan utsetts att göra med det belopp som tillsynsmyndigheten fastställer.

Beslut om undersökning får förenas med förbud att överlåta den berörda fastigheten eller annan egendom till dess undersökningen är slutförd.

Om inte *något* annat följer av 22 c §, ska den som är skyldig att utföra undersökningen ersätta kostnaderna för en undersökning som någon annan utsetts att göra med det belopp som tillsynsmyndigheten fastställer.

22 b §¹¹

Den som har lämnat ett prov enligt föreskrifter *meddelade* med stöd av 22 a §

1. ska ha rätt till ersättning för provet från den myndighet som provet lämnats till, om det finns särskilda skäl för det, och

2. *behöver inte ersätta kostnaderna för provtagning och undersökning av prover, om det finns särskilda skäl för det.*

Den som har lämnat ett prov enligt föreskrifter *som har meddelats* med stöd av 22 a § ska ha rätt till ersättning för provet från den myndighet som provet lämnats till, om det finns särskilda skäl för det.

22 c §

En myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, om det inte finns särskilda skäl mot det.

¹⁰ Senaste lydelse 2010:1542.

¹¹ Senaste lydelse 2010:1542.

Om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön får tillsynsmyndigheten köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp).

Ett testköp får endast göras i syfte att kontrollera att föremålet för köpet uppfyller gällande krav för sådant skydd i

1. denna balk,
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller
3. EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde.

Tillsynsmyndigheten får i enskilda fall besluta om att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för vad som har betalats för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan vid testköpet, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 3, 3 a, 4, 6 och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsynsmyndigheter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om annat följer av förordningarna.

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 3, 3 a, 4 a, 6 och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsynsmyndigheter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om *något* annat följer av förordningarna.

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges

1. i 9 § gälla förelägganden och förbud som behövs för att de EU-förordningar som anges i 30 § ska följas,

2. i 14, 14 a, 17, 18 och 26 §§ gälla beslut som kontrollmyndigheterna meddelar enligt förordningarna,

3. i 21 § gälla de uppgifter och handlingar som behövs för kontrollen,

4. i 22 b § gälla ersättning och kostnader för prov som har lämnats enligt förordningarna, och

4. i 22 a–22 c §§ gälla för prover som behövs för kontrollen, och

5. i 28 § gälla testköp som kontrollmyndigheterna gör.

Första stycket gäller inte om annat följer av förordningarna.

¹² Senaste lydelse 2020:627.

¹³ Senaste lydelse 2020:627.

¹⁴ Senaste lydelse 2022:1108.

27 kap.

2 §¹⁵

Prop. 2025/26:305

Bilaga 2

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader.

Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 16 §, 25 kap. 8 § samt 26 kap. 22 § andra stycket och 22 b § 2.

Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 16 §, 25 kap. 8 § samt 26 kap. 22 § andra stycket, 22 c § och 28 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

¹⁵ Senaste lydelse 2010:1542.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden inkommit från Arbetsmiljöverket, Avfall Sverige, Bodens kommun, Boverket, Domstolsverket, Ekonomistyrningsverket, Enköpings kommun, Folkhälsomyndigheten, Försvarsinspektören för hälsa och miljö, Göteborgs kommun, Göteborgs universitet, Havs- och vattenmyndigheten, Helsingborgs kommun, Hjo kommun (miljönämnden östra Skaraborg), Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Konsumentverket, Kramfors kommun, Kristianstads kommun, Köpings kommun, Livsmedelsverket, Ljusdals kommun, Luleå kommun, Läkemedelsverket, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarna län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Malmö kommun, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (numera Myndigheten för civilt försvar), Mönsterås kommun, Nacka tingsrätt (mark- och miljödomstolen), Naturvårdsverket, Regelrådet, Skogsstyrelsen, Småföretagarnas Riksförbund, Socialstyrelsen, Statens jordbruksverk, Statskontoret, Stenungsunds kommun, Stockholms kommun, Strålsäkerhetsmyndigheten, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, Svea hovrätt (Mark- och miljööverdomstolen), Svensk dagligvaruhandel, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges Kommuner och Regioner, Trafikverket, Transportstyrelsen, Tullverket, Umeå tingsrätt (mark- och miljödomstolen), Östersunds tingsrätt (mark- och miljödomstolen) och Österåkers kommun.

Följande remissinstanser har inte svarat eller har angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Burlövs kommun, Gällivare kommun, Hedemora kommun, Hudiksvalls kommun, IKEM – Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Kemisk Tekniska Företagen, Kosmetik- och hygienföretagen, Kristinehamns kommun, Lantbrukarnas riksförbund, Lantmännen, Lerums kommun, Livsmedelsföretagen, Livsmedelshandlarna, Nyköpings kommun, Näringslivets regelnämnd, Region Gotland, Sala kommun, Sollentuna kommun, Svensk Digital Handel, Svensk Handel, Svensk Plastindustriförening, Svenska Naturskyddsföreningen, Svenskt Näringsliv, Svenskt Vatten AB, Svenskt växtskydd, Sveriges konsumenter, Sveriges standardiseringsförbund, Tjörns kommun, Totalförsvarets forskningsinstitut, Umeå kommun, Vetlanda kommun, Växjö tingsrätt (mark- och miljödomstolen), Ydre kommun och Älvkarleby kommun.

Därutöver har yttranden inkommit från Företagarna, Matfiskodlarna, och Sveriges Bergmaterialindustri.

Sammanfattning av Naturvårdsverkets skrivelse Förslag på digitala lösningar för digitaliserad tillsynsvägledning i relevanta delar

Prop. 2025/26:305
Bilaga 4

I skrivelsen presenterar Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Statens jordbruksverk och länsstyrelserna (uppgiftsmyndigheterna) ett antal förslag på gemensamma lösningar för att åstadkomma en effektiv och samordnad digitaliserad tillsynsvägledning och uppföljning samt inrapportering av tillsynen enligt miljöbalken och EU-förordningar på miljöbalkens område.

I skrivelsen föreslås att den rätt som regeringen enligt 26 kap. 32 a § miljöbalken har att meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun som ska utföra kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning att lämna upplysningar om kontrollen till en marknadskontrollmyndighet ska kunna delegeras till den myndighet som regeringen bestämmer. Vidare föreslås att det i samma paragraf ska införas ett tillägg som anger att sådana föreskrifter även får omfatta hur upplysningarna om kontrollen ska lämnas. Det föreslås vidare att det i 26 kap. 32 a § miljöbalken ska införas ett nytt stycke som anger att regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för kontrollmyndigheter enligt EU:s kontrollförordning att lämna upplysningar om kontrollen av utsläppande på marknaden och användning av växtskyddsmedel till den myndighet som behöver uppgifterna för rapportering samt hur upplysningarna ska lämnas. Vidare föreslås att det i 1 kap. 14 § miljötillsynsförordningen (2011:13) ska införas en skyldighet för en myndighet som ska utöva tillsyn enligt miljöbalken eller kontroll enligt EU:s kontrollförordningar att lämna den information som en tillsynsvägledande myndighet eller kontrollmyndighet behöver för sin rapportering som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2029.

Skrivelsens lagförslag

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken att 26 kap. 32 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommunal myndighet som ska utföra kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 att lämna upplysningar om kontrollen till en marknadskontrollmyndighet.

Föreslagen lydelse

26 kap.

32 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommunal myndighet som ska utföra kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 att lämna upplysningar om kontrollen till en marknadskontrollmyndighet, samt hur upplysningarna ska lämnas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kontrollmyndigheter enligt förordning (EU) 2017/625 att lämna upplysningar om kontrollen av utsläppande på marknaden och användning av växtskyddsmedel till den myndighet som behöver uppgifterna för rapportering, samt hur upplysningarna ska lämnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2029.

Efter remiss har yttranden inkommit från Alvesta kommun, Avfall Sverige, Domstolsverket, eSamverka, Folkhälsomyndigheten, Företagarna, Försvarsmakten, Gislaveds kommun, Göteborgs kommun, Havs- och vattenmyndigheten, Hässleholm kommun, Integritetsskyddsmyndigheten, Jordbruksverket, Järfälla kommun, Karlstads kommun, Kemikalieinspektionen, Kungsbacka kommun, Kustbevakningen, Lerums kommun, Lunds kommun, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Malmö kommun, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (numera Myndigheten för civilt försvar), Myndigheten för digital förvaltning, Piteå kommun, Regelrådet, Region Kronoberg, Simrishamns kommun (Ystad-Österlenregionens miljöförbund), Skogsstyrelsen, Statskontoret, Stockholms kommun, Sveriges Ingenjörer, Sveriges Kommuner och Regioner, Tillväxtverket, Uddevalla kommun, Uppsala kommun, Verket för innovationssystem, Örebro kommun och Örnsköldsviks kommun

Följande remissinstanser har inte svarat eller har angett att de avstår från att lämna några synpunkter: CGI Sverige AB, Dataföreningen, Gnesta kommun, Huddinge kommun, ICT Uppsala, Karlsborgs kommun, Lantbrukarnas riksförbund, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Nacka tingsrätt (mark- och miljödomstolen), Norrköpings kommun, Norrtälje kommun, Region Jämtland Härjedalen, Region Skåne, Region Stockholm, Region Västmanland, Research Institutes of Sweden, Sollefteå kommun, Sorsele kommun, Sundsvalls kommun, Svenska Naturskyddsföreningen, Svenskt Näringsliv, Sölvesborgs kommun, Säfle kommun, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Uddevalla kommun, Tyréns AB, Umeå tingsrätt (mark- och miljödomstolen), Upplands-Bro kommun, Västerviks kommun och Älmhults kommun.

Därutöver har yttranden inkommit från Drivkraft Sverige, Försvarsinspektören för hälsa och miljö och Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-06-04

Närvarande: F.d. justitieråden Karin Almgren, Ella Nyström och justitierådet Christine Lager

En mer enhetlig reglering av tillsyn och kontroll på miljöbalkens område

Enligt en lagrådsremiss den 28 maj 2026 har regeringen (Klimat- och näringslivsdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i miljöbalken.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av departementssekreteraren Linnea Haglund.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Klimat- och näringslivsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 augusti 2026

Närvarande: statsrådet Busch, ordförande, och statsråden Svantesson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Forssmed, Tenje, Forssell, Slottnér, Malmer Stenergård, Kullgren, Liljestrand, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari, Rosencrantz, Dousa, Larsson, Britz, Lann

Föredragande: statsrådet Pourmokhtari

Regeringen beslutar proposition En mer enhetlig reglering av tillsyn och kontroll på miljöbalkens område